

אור הנר

עורך: נדיה אטון

דבר העורך

"חכלילי עינים מיין וילבן שנים מחלב"

יפות" כיצד? מלמד שאם נתן אדם לחברו כל מתנות טובות שבעולם ופניו כבושים בארץ, מעלה עליו הכתוב כאילו לא נתן לו כלום.

אבל המקבל את חברו בסבר פנים יפות, אפילו לא נתן לו כלום, מעלה עליו הכתוב כאילו נתן לו כל מתנות טובות שבעולם.

מסופר על הגאון רבי ישראל יצחק אהרן לנדסברג, (לימים אב בית דין בח"ל), שהיה חסר אמצעים כשנכנס ללמוד בשיבתו של מורן רבי משה סופר בעל החתם סופר זצ"ל.

הוא הציע לבחורים כי יכתוב את כל חידושיו של מרן החתם סופר מילה במילה ואפילו יתאר כל תנועה שלו בעת מסירת הדברים, והם בתמורה הבטיחו לשלם לו על כך.

כשהגיע החתם סופר לשיעור, חש באווירה קלילה בעקבות ניסיונו של אותו בחור צעיר לחקות אותו, ותבע מאחד התלמידים לספר לו מה זה ועל מה זה. התלמיד נאלץ לספר לו על ההסכם אליו הגיעו עם אותו עילוי צעיר, לכתוב את השיעורים ולמוסרם בפני התלמידים בדיוק באותו אופן שהרב מוסר. החתם סופר הקפיד מאוד, סגר את הגמרא ועזב את הישיבה...

למחרת היום ציווה החתם סופר למסור לכל הבחורים שעליהם להתייבב לשיעור ללא יוצא מן הכלל, איש בל יעדר, ומי שלא יבוא - לא יורשה להישאר בישיבה.

גם אותו נער צעיר חייב היה להשתתף, ואם יסרב - יש להביאו אף נגד רצונו. לנער לא נותרה כל ברירה, והוא בא כשכל גופו רועד כעלה נידף ונפשו כמעט פורחת ממנו. רוחו הייתה שבורה ורצוצה ממה שאירע בשיעור אתמול, עד שלא יכול היה לבוא ברגליו, והבחורים נאלצו להעמיסו על כתפיהם ולהביאו לישיבה. הוא ידע שכלתה אליו הרעה והיה בטוח שהרבי יגער בו קשות ויסלקו מן הישיבה בבושת פנים.

והנה, כאשר התיישבו כולם במקומותיהם, פתח מרן החתם סופר ואמר: "בניי היקרים, אתמול בעת השיעור לא התנהגתי כשורה, במקום לשבח את הבחור איציק אהרן על מידת חביבותו לחידושי התורה של רבו, ולחביבות שלו בכלל, ועל כישורונותיו הנעלים וזיכרונו הנפלא, נכשלתי בעוון של המלבין פני חברו..."

כאן, פרץ החתם סופר בבכי מר שזעזע את כל הנוכחים. רגעים ארוכים חלפו, ובכיו של מרן החתם סופר נשמע בחלל הישיבה, בחוזרו על כך שהמלבין פני חברו ברבים אין לו חלק לעולם הבא, ובאומרו - "אינני רואה עצמי ראוי להמשיך ללמד כאן, אבל ברצוני לפייסו, על כן הנני מבקש מכם חנוני בני חנוני, אנכי מבקש מהקב"ה שימחל לי, וכן ממך יצחק אהרן, מבקש אני מחילה, אנא בני, מחל לי!" הוא חזר ושאל: "האם הנך מוחל?!" כמוכן שהתלמיד ההמום מחל לרבו, ורק כאשר היה ברור לחתם סופר כי אין לו שום קפידה עליו, חידש את השיעור בישיבה.

כמה מוסר השכל למדים אנו ממעשה נורא זה, על זהירות יתרה בכבוד הזולת ועל בקשת מחילה והתרחקות כלפי מי שפגע בו. יהי רצון שנדע לכבד ולהתייחס לכל אחד בכבוד הראוי לו, ואפילו אם זה אדם שלא בהשקפת החיים שלנו עלינו לכבד אותו ולהאיר לו פנים, יזכנו ה' שבת שלום ומבורך.

בפרשתנו אנו קוראים על יעקב אבינו שביקש לגלות לבניו את הקץ, אך נסתם ממנו והתחיל לברך אותם. כשהגיע יעקב ליהודה בירך אותו: שלא תסור ממנו המלוכה. ועוד אמר יעקב "חכלילי עינים מיין וילבן שנים מחלב" התנבא יעקב על ארץ יהודה שתהא מושכת יין כמעין, וכן שיהא בארצו מרעה טוב לעדרי צאן, כמו החלב.

אומנם בגמרא דרשו רבותינו פסוק זה בדרך אחרת: "אמר רבי יוחנן: טוב המלבין שיניים לחברו יותר ממשקהו חלב, שנאמר: 'ולבן שנים מחלב' - אל תקרי ולבן שנים אלא וליבון שיניים" (כתובות קיא:). מדברי הגמרא למדים אנו עד כמה חשוב להתייחס לכל אדם ואדם בצורה טובה ובהארת פנים שגורם לחברו לחייך מלאו פיו ובוזה חושף את שיניו הלבנות, ואדם שעושה זאת מעלתו גדולה יותר מי שמשקהו חלב את חברו.

הדגמה מעשית לדברי הגמרא מוצאים אנו במדרש "ילקוט שמעוני" על הפסוק "טובה ארוחת ירק ואהבה שם" (משלי ט"ו). המדרש מביא סיפור, ועל פי הסיפור מובנים דבריו של שלמה המלך ע"ה.

המדרש מספר על שלמה המלך, שירד ממלכותו על ידי מזימת אשמדאי מלך השדים והושלך לגלות למדינות רחוקות. וכך לשון המדרש: "כנגד מי אמר שלמה מקרא זה? כנגד שני בני אדם שפגשו אותו בשעה שירד ממלכותו והיה מחזר על הפתחים בשביל להתפרנס. פגע בו אדם אחד ונשתטח לפניו, [מפני שזיהה אותו כמלך ישראל]. אמר לו: "אדוני המלך, בבקשה ממך, תתארח בביתי". מיד הלך עמו שלמה, והעלהו לביתו, וזבח לו שור, והביא לפניו הרבה מטעמים. התחיל להשמיע לו דברי מלכותו, ואמר לו: "זוכר אתה שעשית כך וכך כשהיית מלך?" כיון שהזכיר לו ימי מלכותו - התחיל שלמה לבכות, וכן כל אותה סעודה הזכיר לו את הימים שבהם היה מלך. עד שהלך משם בבכיה, ולא אכל ולא שתה.

למחרת, פגש אותו אדם אחר, וגם הוא השתטח לפניו ואמר לו: אדוני המלך, בבקשה ממך, תתארח בביתי. אמר לו: אתה מבקש לעשות לי כשם שעשה לי אתמול חברך? אמר לו: "אדוני, איש עני אני [וודאי שאיני יכול להזכיר לך את ימי מלכותך], אם תתארח אצלי, יש לי מעט ירקות בביתי, ואני אגיש לך". שלמה המלך הגיע לביתו. כיון שהגיע לביתו, רחץ פניו ידיו ורגליו, והביא לפניו מעט ירקות. התחיל אותו האיש לנחמו. אמר לו: "אדוני, שבוה נשבע הקב"ה לאביך שאינו פוסק מלכותה מזרעו: 'נשבע ה' לדוד אמת לא ישוב ממנה מפרי בטןך אשית לכסא לך'. אלא כך דרכו של הקב"ה, מוכיח וחוזר ומרצה שנאמר" (משלי ו:י) "כי את אשר יאהב ה' יוכיח וכאב את בן ירצה". אבל הקב"ה עתיד להחזירך למלכותך". כיון ששמע כך שבע...". במדרש אחר מובא שאותו עני הביא לפני שלמה את שני בניו והם ניגנו ורקדו לפני שלמה עד שקם משם שמח וטוב לב. ומסיים המדרש: "כיון שחזר שלמה למלכותו התנבא בחכמתו על זה: טוב ארוחת ירק שאכלתי אצל העני - משור אבוס שלא האכילני אותו עשיר, אלא הזכירני צעיר".

מפליא ממש! שלמה המלך מעיד על עצמו שיותר טוב היה לו בארוחה בביתו של העני מאשר סעודתו של העשיר, משום שהעני קיבלו בסבר פנים יפות.

באבות דרבי נתן (י"ג, ד) מובא "והוי מקבל את כל האדם בסבר פנים

תן חיוך

הכל לטובה

ובהשגחה פרטית ומזקדקת

רק עגור!

פרשת ויחי

דבר תורה לסעודה שניה

אור החיים הקדוש

"ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה"

תמה אור החיים הקדוש: מדוע היה צריך לומר שיעקב חי שבע עשרה שנה, הלא החשבון הוא פשוט, שיעקב אבינו (בפרק מ"ז, ט') כשהגיע לפרעה, אמר לו: "ימי שני מגורי שלשים ומאת שנה", כלומר הוא הגיע למצרים כשהיה בן מאה ושלשים, ומצד שני יעקב חי מאה ארבעים ושבע שנה, אם כן כל אחד יודע את החשבון שהוא חי שבע עשרה שנה, למה הפסוק צריך להדגיש זאת. מתרץ אור החיים הקדוש כי כל ימי יעקב לא נח ולא שקט, חייו לא היו חיים, משנולד עשו עמו ולאחר מכן עמד לבן ואחריו צערה של דינה ורוגז אבידת יוסף, ואם כן חיי יעקב היו רק י"ז שנה שבארץ מצרים שהם נחשבים חיים שהיה בהם חיות של שמחה ושלוה ומנוחת הנפש.

הלכות בשר וחלב

האוכל מאכלי חלב ואחר כך רוצה לאכול בשר מיד, מעיקר הדין מותר לאכול בשר מיד אחר גבינה, אפילו גבינה קשה וישנה, [כמו גבינה צהובה, גבינה מלוחה, גבינה משולשת, וגבינה צפתית], לאחר שיקנה פיו בפת או בפירות וכיוצא בו, שילעסם היטב ויבלעם, וידח פיו במים או שאר משקים, ויעיין ידיו שלא ישאר שום דבר מהגבינה נדבק בהם, ואחר כך יאכל בשר. ואם הוא בלילה שאינו יכול לעיין היטב, צריך ליטול ידיו, או ינקה אותם היטב. (ילקוט')

דבר תורה לסעודה ראשונה

"ויחי יעקב בארץ מצרים"

חכמי ישראל מדייקים שפרשתנו מתחילה במילים: "ויחי יעקב בארץ מצרים" (מ"ז, כ"ח) ואילו כשחזר יעקב משהותו בנכר, נאמר "וישב יעקב בארץ מגורי אביו" (ל"ז, א) כי מושג ה"ישיבה" משמעו ישיבת קבע, והוא קיים רק לגבי ארץ ישראל. לעומת זאת שהיית היהודי בגלות אינה מתקבלת כמצאות קבועה, ובאה רק כדי להחיות את הנפש עד יעבור זעם. לכן נאמר על שהיית יעקב וביתו בחוץ לארץ: "ויחי יעקב בארץ מצרים" - בחינת שהייה לשעה - ולא נאמר: "וישב יעקב בארץ מצרים".

הלכות שבת

התעמלות בשבת

אסור לעשות בשבת תרגילי התעמלות, הן במכשירים המיוחדים לכך, והן בלעדיהם, כל שמגיע על ידי כך לידי הזעה, ומתכוין להזיע. ובאופן כזה נכון להחמיר גם שלא לסגור ולפתוח במהירות את כפות ידיו, כיון שהדבר ניכר שעושה כן להתעמלות. אבל כל שאינו מתכוין להזיע מעיקר הדין אין בזה איסור, ומכל מקום המחמיר על עצמו שלא להתעמל בשבת כלל, גם אם אינו מתכוין להזיע, תבוא עליו ברכה. שלא ניתנו שבתות וימים טובים אלא כדי שישראל יעסקו בהם בתורה. [ילקוט' שבת כרך ב' עמוד ו'. ובמהדורות תשס"ד עמוד תרג, ושבת כרך ד' סימן שכז. שארית יוסף חלק ג' עמוד תב]

דבר תורה לסעודה רביעית

הלכות גילוח הזקן והפאות

פאות ארוכות

מנהג רבותינו ואבותינו הספרדים בדורות הקודמים שלא לגדל פיאות ארוכות בצדעיים, וגם על פי הקבלה אין לזה הכרח לגדל פיאות ארוכות. ואותם אברכים ותלמידי חכמים ספרדים שנוהגים בעצמם לגדל פיאות ארוכות, כדרכם של אחינו האשכנזים, וכן לילדיהם, תבא עליהם ברכת טוב, ואין לחוש בזה ליהורא. אבל אין זה חיוב מן הדין, אלא ממדת חסידות לשרידים אשר ה' קורא, אשר כל מעשיהם והתנהגותם בחסידות וביראת שמים. [ילקוט יוסף דיני חינוך קטן עמוד רפא].

מקיף את הראש לקטן

המקיף את הקטן חייב. והיינו שמגלח בתער את הפאות בלבד, או שגילח את הראש עם הפאות. ויש אומרים שאיסור מקיף הוא גם במספריים כעין תער, ויש לחוש לדבריהם. ואשה אינה במצות הקפת הראש, ויש אומרים שאף על פי כן אסורה להקיף פאת ראש האיש, ואפילו הוא קטן. [ילקוט יוסף דיני חינוך קטן עמוד רפג]

דבר תורה לסעודה שלישית

הבן איש חי

"וישבע יוסף את בני ישראל...והעלתם את עצמתי מזה"

"אמר רב יהודה אמר רב: מפני מה נקרא יוסף 'עצמות' בחייו? מפני שלא מיחה בכבוד אביו, דקאמרי ליה 'עבדך אבינו' - ולא אמר להם מידי" (סוטה יג. את השייכות בין 'עצמות' לכך שלא מיחה בכבוד אביו, הסביר המהרש"א על פי הגמרא (נדה לא). האומרת, כי ה'עצמות' של הבן באים מכוחו של האב, ועדיין יש להבין מדוע אמנם קרא יוסף לעצמו עצמות?

ונראה לבאר, שכאן אנו רואים את שבחו של יוסף, ובדבריו רמז את הטעם והנימוק למה לא מיחה בכבודו של אביו, לא מפני שלא חס על כבודו חלילה, אלא למרות שהיה כבודו יקר מאוד בעיניו, היה עליו להישמר שלא תתגלה זהותו לאחיו, לא ירגישו השבטים שהוא "יוסף", מה גם שכבר היו להם ספיקות בעניין. אי לכך, עשה עצמו כמי שאין הדבר נוגע לו כלל, ועל כן לא מיחה בפניהם על שקראו את אביהם "עבדך". אכן, בכדי להתוודע ולהיגלות כי כבוד אביו אכן גדול אצלו עד מאוד, קרא לעצמו 'עצמות' על שם החלק שאביו נתן בו, בזה הראה את כבודו וייקרתו, אשר נקרא בחייו 'עצמות' המסמל את חלקו של יעקב אביו.

"כל השונה הלכות בכל יום..."

**שו"ת עם
הרה"ג אהרן נודת**
הלכות תענית

דיון משפחתי עם הרב יצחק זלברשטין

**שו"ת עם
הרה"ג בנימין הודה**
הלכות תענית עשרה בטבת

שאלה: חולי שיש לו רפואה כגון

לחץ דם גבוה, חולה סכרת או בעל חרדות וכדו'.. שע"י לקיחת כדורים עובר לו החולי האם דינו כחולה שאין בו סכנה שפטור מהתענית (ג' צומוט), או שחייב לצום מכיון שעתה לאחר לקיחת התרופה הרי הוא כאינו חולה. וכן מה הדין לבריא שצם ותקפוהו כאבי ראש חזקים וע"י אקמול וכדו' יעברו לו הכאבים, האם פטור מהצום או לא.

תשובה: יש לברר עם הרופא האם מותר לו לצום אחר נטילת התרופות, כי בדרך כלל חולה סכרת או לחץ דם גבוה וחרדות אין הרופא מאשר לצום גם ע"י נטילת תרופות, ויכולים לאכול מהבוקר רק שלא יאכלו מיני תענוגים, אולם אם ע"י נטילת התרופות הרופא מאשר לו לצום, יצום אחר נטילת התרופות, באופן שלא מסכן עצמו. ובריא שצריך לטויל תרופה להעביר הכאב ראש, יצום אחר נטילת התרופה.

שאלה: אדם המוגדר כחולה האם יכול להחמיר על עצמו ולצום בארבע תעניות על אף חוליו, וזאת לאחר ששאל בעצת רופא שהורה לו בפירוש שלא לצום?

תשובה: חולה שאין בו סכנה פטור מצום בארבע תעניות, ואם יארו על כל רע, נמצא עובר על לאו ד'ונשמרתם מאוד לנפשותיכם', וביותר אם כך הורה לו רופא.

לחשוב הרבה, מיד נזכרתי בה... קצת אני מתחנן שתסלח לי, ותשלח לי על גבי הגלויה המצרפת כתב מחילה, ואולי ירחמו עלי מהשמים".

בכונתי לכתוב לו בחזרה כי אני מוחל לו בלב שלם על כל מעללי, אלא, שהוא צריך למכתב שטרות רבים של כסף כדמי פיס, ואיני יודע אם רשאי אני לקחת את הכסף; הלא תמיד חשבתי שאני אסיר תודה לתלמיד הזה, כאמור, ואם כן שמעו עלי לשלוח לו את הכסף בחזרה?

תשובה: בסוף פרשת ויחי (בראשית פרק י'), מתחננים אחי יוסף אליו שיסלח להם על חטאתם כלפיו: "אנא שא נא פשע אחיך וחסאתם כי רעה גמלוך... ויפלו לפניו ויאמרו הגנו לך לעבדים". משיב להם יוסף: "אל תיראו... ואתם חשבתם עלי רעה, אלקים חשבה לטובה, למען עשה כיום הזה להחית עם רב".

מכאן האור החיים הקדוש: אמנם אתם חשבתם וזממתם לעשות לי רע, אבל "אלקים חשבה לטובה" - והרי זה דומה למתכנן להמית את חברו על ידי הנחת סם-המוות (רעל) בתוך משקהו, ולבסוף נתברר שאין זה סם-המוות, אלא יין משבח עתים-יומיו... ועל זאת - מסים האור החיים - מוזג הפוס אינו זקוק לכפרה, כיון שפסושו של דבר נתברר שלא עשה לחברו רעה אלא טובה. ולכן גם אחי יוסף אינם זקוקים לכפרה, כי למעשה גרמו לו טובה גדולה.

לאור הדברים, היה מקום לטעון שגם בענייני הפוגע אינו זקוק למחילה (על כל פנים על החטא של בין אדם לחברו), כי התברר שצמחה טובה עצומה לחברו ולכלל ישראל מחמת אותה פגיעה, כשם שאצל יוסף התנכלות האחים גרמה לטובה.

אולם, יותר נראה שאין לדמות בין שני המקרים, משום שפרשת מכירת יוסף התנהלה קלה על פי "בנבואה אלקית" - הקב"ה גלגל את כל מהלך הירידה למצרים באופן זה, כי ראויים היו אבותינו לירד למצרים בשלשלאות של ברזל, אלא "שעשה הקב"ה כפנה עלילות", וירד יוסף תחלה, וכן ירדו כלם למצרים בכבוד גדול (שבת פ"ט). ולקוט תהלים תתס"א). וממילא נתן לומר על כך: "אלקים חשבה לטובה". מה שאין כן בשאלתנו, שהפוגע עבר עברות חמורות מאד, להפוך מצויי האלקים, ובנבואי זקוק לסליחה וכפרה. ולכן, מן הדין, פשיטא שרשאי התלמיד חכם לקבל את הכסף.

אמנם, ממדת חסידות - ראוי להשיב לאיש את הכסף, כי על כל פנים בסבתו התנגלגל הדבר וזכה הנפגע לחיי עולם (הוא יבני משפחתו), ויש מקום להפיר לו טובה על כך.

לסיום: מן הדין אין צריך להשיב את הכסף, אלא רק ממדת חסידות.

"אלקים חשבה לטובה" (בראשית נ', כ')
תלמיד חכם מפלג הגיע אל הגאון רבי יצחק זילברשטין שליט"א, ובפיו הספור המפלא הבא:

נוצחתי להורים חלונים, ומטבע הדברים למדתי במוסד חינוך חלוני. כשהייתי בכיתה ח', קנא בי מאד אחד מילדי הכיתה, והחליט לעשות עלי חרם כיתי. בהיותו מנהיג הכיתה, ציתו כלם לדבריו. לא היה תלמיד אחד שדבר עמי, אפילו שלום או בקר טוב לא אמרו לי. יושבתי לבדי בפנת הכיתה, מנכר, מודה, מקצה מחמת מאוס. גם בהפסקות התרחקו ממני כלם. לא נתן לתאר במלים את שעבר עלי. הייתי במצב נפשי נורא, בלבי נפער פצע שלא הפסיק לדמם, והחלטתי שלא אדרוך יותר בבית הספר.

הורי היו אובדי עצות. בתחלה חשבו לרשום אותי לבית ספר ממלכתי אחר, אך שוב חששו, שמחמת האפי החלש שלי, יתעללו בי שוב. לבסוף החליטו, בלית ברירה, להכניס אותי לתלמוד-תורה מסים פעירנו, שם מחנכים לדרך ארץ ואהבת האל, באופן מיוחד. הורי אמנם נהלו בית שעדן היה חלוני לגמרי, אך בכל זאת רשמו אותי למוסד התורני, בתקנה ששם ישתפר מצבי הנפשי. מהיום הראשון בתלמוד-תורה, התחבבתי על כל חברי הכיתה. מעמדי בחברה היה מצוין, וגם המלמד התייחס אלי ממש כאילו הייתי בנו... מטבע הדברים, בתחלה התקשיתי ללמוד גמרא, אך עם הזמן קלטתי היטב את הסוגיות, עד שהתאהבתי לגמרי בלמוד הגמרא...

לאחר סיום למודי בתלמוד-תורה, המשכתי לאחת הישיבות המצוינות... (כאמור, כיום אותו ילד הפך לתלמיד חכם מפלג). כמובן שאט אט גם שאר בני משפחתי התחילו לשמור תורה וציונות, עד שביטנו עבר מהפך של ממש, מבית ללא שום סממן דתי - לבית של תורה! במקום השנים הרבות שחלפו, פעמים רבות עלו בלבי הזכרונות הקשים מהעבר, ובעקר דמותו של אותו תלמיד חסר-לב שהתעלל בי בצורה האכזרית ביותר. אך עם זאת, לא הפסקתי להודות לה' יתברך על כך - שכן אלו לא אותו נער - מי יודע היכן הייתי היום; הן כל כניסתי לעולמה של תורה, והפכת משפחתי למשפחה חרדית, לא היתה אהבה בסבתו... והנה, כיום בהרי אחד התקבל אצלי מכתב ספוג בדמעות. הודעתי לראות שעל התחום היה לא אחר מאשר... אותו תלמיד פוגע!

במכתבו ספר: "עוברים עלי יסורים קשים... לאחרונה התחלתי להתקרב ליהדות, וכשפניתי לאחד מצדדי הדור לברכה וישועה, תגובתו היתה: "כדאי שתבדק טוב אם לא פגעת במשהו בעבר...". כמובן שלא הייתי צריך

שאלה: תענית עשרה בטבת שחלה בערב שבת האם אפשר לדלג על שיר השירים בבית הכנסת כדי שישגמרו התפילה יותר מהר ויוכלו ללכת לביתם לאכול.

תשובה: אין לדלג על אמירתה ואם קשה לציבור יקראוה לפני תפילת מנחה בערב שבת.

שאלה: עשרה בטבת שחל בערב שבת ובני הבית רעבים האם אפשר לדלג על אמירת שלום עליכם לצורך אכילתם בהקדם.

תשובה: אין לדלג על אמירתם ורק במקרה חריג שקשה הדבר ביותר והאדם מאוד זקוק בדחיפות לאכול ידלג על אמירתה ואם יכול יאמר לפחות הבתים פעם אחת במהירות.

שאלה: תענית עשרה בטבת שחלה בערב שבת וקשה לאדם לעשות סעודת ליל שבת מיד בפתיחת הצום האם רשאי לעשות קידוש על מזונות ולאחר כמה שעות לעשות סעודת שבת כפי הירגלו.

תשובה: מותר הדבר ללא חשש ואדרבה עדיף שיעשה כן מי שקשה לו לאכול סעודה רגילה בצאת התענית ויאכל מזונות ושתייה חמה להשקט את רעבונו.

לדפואה שלומה

חנינה חנה בת רחל
סיגל בת חנינה חנה
יניב בן דינה

לדפואה שלומה

ברוך חי בן לאה
רחל בת שרה
מירדה בת רחל

לדפואה שלומה

מרי בת רחל
דו"גה סלומון
בן דבקה
חנה בת חפסה
ת.נ.צ.ב.ה

לדפואה שלומה

יוסף בן חנה
מאיר בן חנינה
ת.נ.צ.ב.ה.

לדפואה שלומה

גרציה לוי
בת מוזל טוב
ינית בת רחל
ת.נ.צ.ב.ה

לדפואה שלומה

לאה בת
סוליקה רביבו
ז"ל (ה"ד)
ת.נ.צ.ב.ה

הלכות עשרה בטבת

היה ענק שבענקים, כשהגמרא אף משווה אותו למשה רבנו! "אילולא ניתנה התורה למשה, היא היתה מועברת לבני ישראל דרך עזרא". תחת שרביטו והשראתו של עזרא הסופר, הונהגה "שיבת ציון" מגלות בבל ובסיועו של נחמיה - נבנה הבית השני, אם כי בגרסה צנועה יותר מזו של מקדש שלמה המפואר.

עזרא היה זה שחידש את בריתו של משה רבנו, בין ישראל לאלוקים והוא זה שעצר את תופעת נשואי התערובת, שפשתה בקרב העולים לירושלים. הוא חיזק את שמירת השבת מבית ומחוץ ובנה בתי מדרשות לפיתוח התורה שבעל פה, שניתנה למשה בסיני. עזרא הסופר, שהיה אדם ללא רבב, רחום וחנון, בעל מעוף, ידע רב וכריזמה סוחפת, הוא השליח, ובשליחותו שרדו היהדות והעם היהודי עד היום. משום כך, אין כל פלא, שאנו מציינים את יום פטירתו כיום.

מצור על ירושלים

בי' בטבת הוא היום שבו שם נבוכדנצר מצור על ירושלים, ובכך החלה הפורענות על עם ישראל. שנה וחצי היתה העיר מוקפת במצור. במשך הזמן אזל מלאי המזון מן העיר, ורעב נורא פקד את יושבי ירושלים, עד שביום ט' בתמוז הובקעה העיר, ונכנסו חיילי נבוכדנצר לירושלים. עשרה בטבת בחומרתו נחשב ליותר חמור משאר התעניות שמתענים על החורבן מכיוון שבעשרה בטבת התחילה הפורענות על עם ישראל.

אומנם, מכיוון שאין הגיון בקיום שלושה ימי צום רצופים, אוחדו מועדי השמונה והתשעה בטבת, ליום צום אחד - עשרה בטבת.

כניסת הצום: 5:35 צאת הצום: 17:11 לאחר הקידוש בסעודת ליל שבת.

תענית עשרה בטבת

"כה אמר ה' צבאות צום הרביעי וצום החמישי וצום השביעי וצום העשירי יהיה לבית יהודה לששון ולשמחה ולמועדים טובים".

למה צמים בעשרה בטבת?

צום עשרה בטבת נקבע על-ידי חז"ל כיום צום לדורות, בשל שלושה אירועים שאירעו בסמיכות לתאריך הזה של עשרה בטבת:

"תרגום השבעים"

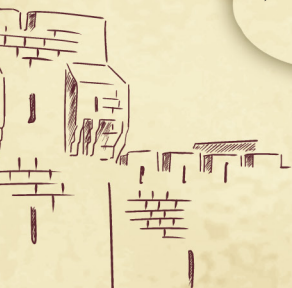
בח' בטבת, כינס המלך המצרי תלמי, 70 חכמים יהודים ואילץ אותם בעל כרחם, לתרגם את התנ"ך לשפה היוונית. על אף שהתלמוד מספר לנו על נס שאירע במהלכו של התרגום - כל שבעים החכמים, שישבו בתאים נפרדים, תרגמו את התנ"ך בצורה זהה לחלוטין - ראו החכמים, בני התקופה, את התרגום באור שלילי ביותר. הגמרא מספרת כי כאשר יצא תרגום זה לאור, "כיסתה חשיכה את העולם".

תרגומו של התנ"ך ליוונית, סייע ליהודים "ההלניסטים" לקדם את תוכניתם, לקרב את תרבות יוון לחיי היהודים ולנסות לשלב את ערכי יוון ואת אורח החיים היווני ביהדות. תרגום התנ"ך ליוונית, יצר מעין "הכשר" לשפה זו והשפיע רבות על החברה היהודית, כשהוא תורם להתבוללות ולהתקרבות "חלקה" ומהירה יותר לתרבות היוונית.

פטירתו של עזרא הסופר

בט' בטבת נפטר עזרא הסופר. חכם זה,

נעלה
את ירושלים
על
שמותיה

בת שחל ביום שישי

עדיין, רשאי לאכול ולשתות עד עמוד השחר.

תנאי לאכילה

אם ישן שינת קבע וקם באמצע הלילה, אינו יכול לאכול או לשתות, שכיון שישן על מיטתו הרי הסיח דעתו מלאכול ולשתות עוד. אולם אם קודם שישן, התנה שבכוונתו לקום לאכול ולשתות קודם עמוד השחר, רשאי לאכול ולשתות. ואם רק התנמנם, רשאי לאכול ולשתות בלי שום תנאי.

שכח להתנות

אם לא התנה קודם שהלך לישון, ועתה התעורר בלילה ומרגיש צימאון, המיקל לשתות יש לו על מה לסמוך.

בני אשכנז מקילים לכתחילה בשתיה בלבד אפילו בלי תנאי.

מי שהיה עייף והלך לישון בתחילת הלילה קודם שאכל, וקם באמצע הלילה, רשאי לאכול ולשתות, כי בוודאי לא היה בדעתו בשינה זו להסיח את הדעת מלאכול ולשתות עוד.

החייבים והפטורים מהצום

הכל חייבים להתענות תעניות אלו, בין אנשים ובין נשים, אחר שהגיעו לגיל מצוות [הבנים מגיל שלוש עשרה שנה, והבנות מגיל שנים עשרה], ולא יפרצו גדר לפרוש מן הציבור בתירוצים שהם חלשים וכדומה, כי בורא עולם יודע תעלומות ויודע בדיוק אם האדם יכול להתענות או לא. ואמרו חז"ל: כל המצער עצמו עם הציבור, זוכה ורואה בנחמת ציבור.

מעוברת

מעוברת, אינה מתענה בתענית זו. ואף לבנות אשכנז יש להקל בזה. ומעוברת היא משעברו שלשה חדשים להריונה, ואם לא עברו שלשה חדשים והיא סובלת מהקאות או מיחושים וחולשה רבה, מותר לה לאכול בעשרה בטבת.

חומרתו של צום עשרה בטבת

צום י' בטבת שונה משאר הצומות: אילו היה צום עשרה בטבת חל בשבת, הדעת נותנת כי גם הוא היה נדחה ליום ראשון. ברם, רבי דוד אבודרהם מחדש (מהדורת ירושלים עמוד רנ"ד), כי צום עשרה בטבת שונה מיתר הצומות שנתקנו על ידי חכמים, ואילו היה חל בשבת היה דוחה את השבת! את דבריו הוא מנמק בכך, שלגבי צום עשרה בטבת נאמר (יחזקאל כד/ב), "בעצם היום הזה" ולפיכך הוא דוחה שבת כפי שיום הכיפורים דוחה את השבת לפי שנאמר בו (ויקרא כ"ג, כ"ח-ל) "בעצם היום הזה"

בעשרה בטבת הקב"ה דן על הגאולה

בי' בטבת הקב"ה דן על הגאולה: החתם סופר זצ"ל (חידושי החתם סופר, דרוש לז' אדר בפרשת ויקרא, דף י') מבאר, כי צום עשרה בטבת חמור יותר, מפני שהוא הראשון במאורעות הקשים שפקדו את עמנו ואשר הובילו לחורבן. בו ביום, יושב הקב"ה מידי שנה ודן אם להביא את הגאולה, ולפיכך, צום זה חמור מכולם. רבי יהונתן אייבשיץ זצ"ל כותב, כי יום עשרה בטבת המקורי, אשר בו החל המצור, חל אף הוא בשבת, ולפיכך, הצום שנקבע לזכר אותו היום דוחה גם הוא את השבת (יערות דבש, ח"ב דרוש י"ב).

עשרה בטבת שחל ביום שישי

זמן התענית

זמן התענית הוא מעמוד השחר בשעה: 5:35 ועד צאת הכוכבים בשעה 17:11 [לפי אופק באר שבע]. בצאת הכוכבים רשאים לקדש על היין ולסעוד סעודת שבת.

הכנה לתענית

אכילה ושתיה בלילה שקודם התענית בלילה שקודם התענית, כל שלא ישן

הלכות עשרה בט

מניקה

מניקה פטורה מלהתענות. ויש אומרים שגם אם פסקה מלהניק, כל שהיא בתוך עשרים וארבעה חודשים ללידה, פטורה מלהתענות בתענית זו. ויש מי שאומר שכל מה שנפטרה מלהתענות הוא דוקא במניקה בפועל. ולמעשה, אשה חלשה שהלידה או ההפלה גרמה לה לחולשה רבה, יכולה להקל כל עשרים וארבע חודש מהלידה כסברת המקילין. ואם מרגישה בעצמה שיכולה להתענות, תתענה.

חולה

חולה, היינו שנפל למשכב מחמת חולי, או חולה שהתנפא אך עדיין הוא חלש ויש חשש שיחזור לו החולי, הרי הוא פטור מלהתענות.

דלקת גרון

מי שיש לו דלקת בגרון, הרי הוא בכלל חולה ופטור מלהתענות. אבל אם מכיר בעצמו שדי לו באנטיביוטיקה קלה, יצום כרגיל.

חום

אם יש חום למעלה מ-37 וחצי מעלות ונחלש מכך, פטור מלהתענות.

כאבי ראש

מי שמזיע הרבה עקב כאבי ראש חזקים בתענית, פטור מלהתענות.

אולקוס - דלקת פנימית

מי שיש לו אולקוס או דלקת ריאות, כליות או פרקים וכדומה, הרי זה בכלל חולה שי ש בו סכנה, וברור שאסור לו לצום.

סכרת

מי שיש לו סכרת או לחץ דם גבוה, יתייעץ עם רופא, כי פעמים שחייב להתענות ופעמים שפטור.

תרופות

מי שמתענה, אך עליו לבלוע כדורים נגד מחושי ראש וכדומה, יבלעם בלי מים. ואם קשה לו לבלועם בלי מים, יבלעם עם מעט מים. וטוב לרסק את הכדור עם מעט מים בתוך כף ולבלוע.

שכח וברך

אם שכח שהוא בתענית וברך על מאכל או משקה שהוא, וקודם שטעם, נזכר שהוא בתענית, יטעם מעט, כדי שלא תהיה ברכתו לבטלה. כי איסור ברכה לבטלה לדעת רבים מהפוסקים הוא מן התורה, וחמור יותר מאיסור אכילה בתענית שהוא מדרבנן [אומנם בצום יום הכיפורים אין הדין כך אלא אם בירך לא יאכל].

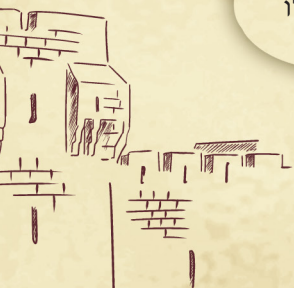
חיילים

חיילים העשויים להיכנס לחגימה בטווח זמן מיידי, ובכלל זה חיילים העוסקים במשימות ביטחון שוטף בגזרה בה קיימת סבירות גבוהה להיתקלות באויב, וכן חיילים העלולים להיות מוזעקים ללחימה ללא התראה מוקדמת שתאפשר להם לאכול בכדי להתאושש מהצום ולשוב לכשירות מבצעית, מחויבים לאכול במהלך הצום, ויזכרו את דברי מרן הנצי"ב (בעניין היתר מאכלות אסורות לחלוצי צבא): "מותר אתה לא רק כדי קיום הנפש אלא אפילו כדי שביעה בלי חשבון ודעת, שאין באותה שעה זמן לחשוב בזה, שמא יסתכן, וגם שביעה גורם בריאות יתירה הנדרש בעת מלחמה"

בעלי שמחה

חתן תוך שבעת ימי המשתה שלו, וכן אבי הבן, הסנדק, והמוהל, חייבים להתענות בכל הארבעה צומות, ולא יפרשו מן הצבור, שלא יבוא עשה דיחיד וידחה תענית דרבים. ורק אם חלו ארבעה צומות הנזכרים לעיל בשבת, ונדחו ליום ראשון, בין החתן בין בעלי ברית לא ישלימו תעניתם, לרבות תשעה באב, אלא אחר חצות היום יאכלו כדרכם, מפני שיום טוב שלהם הוא. ואם ירצה החתן להחמיר על עצמו להתענות אינו רשאי, הואיל ויום טוב שלו הוא. ועל כל פנים אין לחתן בתוך שבעת ימי המשתה להתענות שום תענית יחיד, ואפילו היה נוהג בו שנים רבות, כגון יום פקודת השנה [אזכרה] של אביו או אמו. ואפילו התרה אינו צריך, וכן לבעלי ברית. [יביע אומר חלק ה' אורח חיים סימן מ. וחלק א סימן לד סקי"א].

נעלה
את ירושתנו
על
שמורתנו

בת שחל ביום שישי

דברים המותרים בצום

צום עשרה בטבת מותר ברחיצה ובסיכה ובנעילת הסנדל ובתשמיש המטה, ומותר להתרחץ במים חמים ביום הצום [ואפילו לאשכנזים הנוהגים להחמיר להתרחץ בצום, אם הצום חל ביום שישי מותר]. (ילקוט יוסף מועדים).

טבילה בערב שבת

הנוהגים לטבול ביום שישי במקווה טהרה לכבוד שבת יכולים לטבול ביום שישי. ה"כתב סופר" כתב במכתב לבנו רבי שמעון סופר (מייסד שושלת ערלוי): "בעל נפש המהדר בטבילה בחמין בערב שבת, בוודאי לא יבטלה מפני התענית".

תספורת וגילוח לכבוד שבת

מותר להתגלח בעשרה בטבת. ויש מי שכתב שאין ראוי לעשות כן בשום תענית ציבור (אור לציון חלק ג' פרק כה הערה א ד"ה ואולם). וכשחל הצום ביום שישי מותר לכל הדעות להסתפר ולהתגלח לכבוד שבת. ואם יכול טוב להקדים התספורת ליום חמישי (הגר"ח פלאג'י סי' תקס"ו ס"ק ד').

טעימת התבשילים

הנוהגים בכל יום שישי לטעום מהמאכלים של שבת בכדי לבדוק אם חסר מלח וכדומה יכולים לטעום מהתבשיל עד שיעור רביעית הלוג ולפלוט מיד את התבשיל שטעימה כזאת אינה בכלל אכילה ושתיה (ובת"ב ויוה"כ אסור) (חזו"ע ארבע תעניות עמ' כ"ז).

תפילת מנחה ביום שישי

שעת התפילה

הזמן העדיף להתפלל מנחה הוא בזמן מנחה קטנה (הסמוכה לערב) [רמב"ם הלכות תפילה פ"ג ה"ב], ובמיוחד ביום שישי זה שבתפילת מנחה קטנה יש ברכת כהנים.

מנחה קטנה

אם מתפללים מנחה קטנה, יש להקדים את התפילה לפני הזמן הרגיל, כדי להספיק לסיים את קריאת התורה, חזרת הש"ץ וברכת כהנים לפני השקיעה, ואף להותיר זמן לקבל

תוספת שבת. מגיעים לבית הכנסת לבושים בבגדי שבת, מתפללים מנחה של הצום ומיד לאחר מכן קבלת שבת.

מנחה גדולה

אומנם יש נוהגים ביום שישי זה, להתפלל מנחה גדולה (אף שיש בכך הפסד של ברכת כהנים (גאוני ירושלים, מובאים בחזון עובדיה, ארבע תעניות, עמ' קג, הערה ב)).

קריאה בתורה

במנחה של צום קוראים בתורה "ויחל משה" ואפילו שהצום חל בערב שבת. (כף החיים שם ס"ק יט; חזון עובדיה, ארבע תעניות, עמ' קג).

ברכת כהנים

אם מתפללים מנחה גדולה הכהנים לא מברכים ברכת כהנים.

אם מתפללים מנחה סמוך לשבת (או לאחר פלג המנחה) - הכהנים עולים לדוכן גם בערב שבת (עד השקיעה).

הוספות בתפילה

בתפילת שמונה עשרה אומרים "עננו" בשומע תפילה, והש"ץ אומר כרגיל בין ברכת גואל ישראל לברכת רפאנו.

וידוי ונפילת אפים

כשהצום חל ביום שישי לאחר תפילת עמידה לא אומרים וידוי ונפילת אפים (אך בשחרית אומרים).

כניסת שבת

אפילו שנכנסה השבת ממשיכים לצום בשבת עצמה, ופתיחת הצום תיעשה בצאת הכוכבים, בעת הקידוש (שו"ע ורמ"א רמ"ט, ד). ואפילו התפללו ערבית מוקדם - צריך להשלים התענית, ואינו נחשב שנכנסים לשבת מעונים (משנ"ב שם י"ח-י"ט).

טורח ציבור

כדי שלא להטריח את הציבור, יש לדאוג שלא להאריך בתפילה בשבת זו.

ליל שבת

אם האנשים בבית רעבים, וקשה עליהם התענית, יש לזרז את אמירת הקטעים שלפני הקידוש.

ימי השובבי"ם

ימי השובבי"ם

ימי השובבי"ם ועוז הדרם
נאמנו מאוד ומרבית העם ניגשים
לשוב אל ה' מחטאת נעורים
(דברים שבקדושה סימן ד).

מתי חלים ימי השובבי"ם?

בשנה רגילה שישה שבועות
שקוראים בהם בתורה מפרשת
שמות ועד פרשת משפטים (ראשי
תיבות שובבי"ם). ובשנה מעוברת
שמונה שבועות שקוראים בהם
בתורה מפרשת שמות עד פרשת
תצוה.

מעלת ימי השובבי"ם?

ימי השובבי"ם מסגולים לתקן
כל עניני קדושה באדם.

העבודה בימי השובבי"ם

בדורות הראשונים היו
מתקנים יותר בשבירת הגוף
ע"י תעניות, אולם גדולי הדורות
בדורות האחרונים גילו שעיקר
התיקון הוא ע"י תפילה ולימוד
תורה בהתמדה, וכמו כן בגדרי
וסייגים בעניני קדושה, להרחיק
ממנו כל דבר שיכול להביאו לידי
ניסיון.

ואופן נפלא להלהיב האדם
להתעצם בכל עניני יראה ולדעת
מה יעשה ישראל הוא ע"י לימוד
מוסר באופן קבוע שפריו רב.

תענית בימי השובבי"ם

לדעת רבנו האריז"ל יש
להתענות פ"ד תעניות לתקן
הברית, ותעניות אלו צריכים
להיות רצופים. ויש שנהגו
להתענות בימי השובבי"ם בימי
שני וחמישי או בימי חמישי.

פדיון לתענית

נחלקו המקובלים אם מועיל
להם פדיון, ולמעשה למי שאינו
יכול להתענות ראוי שיפדה
התעניות בממון, וטוב שיפדה
חמש פעמים דמי סעודה של פ"ד
ימים, כנגד חמשת האופנים של
הפגם בזה שגילה רבינו האריז"ל,
ודמי סעודה לעני הוא 216 גרם
פת ו- 216 גרם לפתן, וראוי
שביום שפודה התעניות יהיה
בתענית ויקבל התענית במנחה
ביום שלפניו, ודי בתענית מעלות
השחר עד צאת הכוכבים.

ביטול תורה

תלמיד חכם שעוסק בתורה
תדיר, ויודע שיבטל התורה ע"י
תענית גם אם חטא בעבירות אלו
אין ראוי שישב בתעניות אלו, רק
ראוי שיחד יום אחד לתענית
בימי השובבי"ם, וביום התענית
יפדה התעניות בממון.

טוב להרבות בלימוד
תורה במשך כל השנה, ובימי
השובבי"ם מעלה גדולה אף יותר,
ולמי שיכול ללמוד בתענית דיבור
אשריו ואשרי חלקו.

צדיקים במיתתם קדושים חיים

רבי נתן מברסלב זיע"א

בשנת תקס"ב בהיותו בן 30,
עבר רבי נחמן לגור בברסלב, ממנה
יצא שימעו בעולם, ועל שמה נקראת
שיטתו. משהגיע לעיר, פנה אל תלמידו
המקובל ר' יודל ואמר: "צופה אני ורואה
נשמה באוקראינה, נשמה חדשה, זכה
וטהורה, שלא היתה מעודה בזה העולם
השפל" והפליג בשבח וגדולת נשמה
זו. אז נתגלתה לראשונה שאיפתו
של רבי נחמן, שהיה לו תלמיד בעל
שיעור קומה, שיפיץ ויפרסם ברבים את
דרכו בקודש. רבי נתן נולד בנמירוב
שבאוקראינה בשנת תק"מ והיה הבן
הבכור לאביו ר' נפתלי הירץ שטרנהרץ.
נפשו של רבי נתן לא הסתפקה
במעלותיו הרבות בתורה והוא חש
תמיד שדבר מה חסר לו. אחר חיפוש
ולבטים, התקרב לדרך החסידות ואף
הסתופף בצילם של גדולי עולם כמו
ר' זושא מאניפולי והרב ר' לוי יצחק
מברדיטשוב, שחיבבוהו וקירבוהו
ביותר, אולם צמאונו לאמת צרופה אך
גדל והתעצם לאחר מה שראה אצל
אותם צדיקים. "האברך הזה הוא עילוי
בחסידות" אמר עליו הרבי מקוצק (שיח
שרפי קודש א' תרפ"ו), ועוד אמר: "ראיתי
מצח מאיר תחת כובע פשוט".

שנים עברו, ור' נתן ממשיך
בחיפושיו אחר דרך בעבודת ה'. או
אז מספר ר' ליפא חברו, שהכיר צדיק
המתגורר בברסלב. רבי נתן וחבר נוסף
שלו - ר' נפתלי, יוצאים לברסלב,
במגמה להתוודע אל הרבי החדש.
בהיכנסו אל הקודש פנימה פונה אליו
רבי נחמן ואומר: "מכירים אנו מכבר,

אך מזמן לא נפגשנו" ומוסיף בשמחה:
"מעתה אינני בודד". כ"ב אלול, היום
בו נפגשו לראשונה, הפך למאורע
ראשון במעלה, כשם שביטא זאת רבי
נחמן בעצמו: "בלעדיו לא היה נשאר
ממני דבר"! (חיי מוהר"ן) ר' נתן לומד
במסירות את משנתו של רבו ונפשו
נרגשת, סוף סוף מצא את אשר ביקש.
באחת השבתות שבהן הוא שהה אצל
רבי נחמן, הוא יצא בלילה אל השדה
ליד נהר בוג הזורם בקרבת העיר וקרא
אל ה' בכל ליבו: "בברסלב בוערת אש,
הבער אותה בליבי". הבוקר מוצא אותו
על הגבעה ובפיו בוערות אותן מילים...
ר' נתן, בהוראת רבו, כתב וערך את
תורתו, בפקודתו הוא גם חיבר בעצמו
חידושי תורה והסברים עמוקים לתורת
רבי נחמן ורעיונותיו, הלא הם "ליקוטי
הלכות" ו"ליקוטי תפילות", המבוססות
אף הן על התורות שבליקוטי - מוהר"ן.
הוא הקים בעצמו בית דפוס והדפיס
בעצמו את דברי רבו. מעיר לעיר ומכפר
לכפר נדד ר' נתן לשאת את בשורת
האור החדש, עורר את הלבבות, מגייס
כספים, והקים בעצמו את בית-הכנסת
של חסידי ברסלב באומן, הנקרא
"הקלויז". כל זאת עשה ר' נתן לבדו -
אדם אחד, שאינו משופע בממון. ואשר
ימיו ולילותיו מלאים עד אפס מקום
בתורה ועבודה. מעלותיו העצמיות אינן
נחשבות בעיני רבי נתן כלל. ענוותנותו
וביטולו אל רבו הם כה גדולים עד
שרבי נחמן אמר עליו "אם תסתכל עליו
תראה בו שהוא שפל ברך כל כך עד
אשר הוא כעפר וטיט ממש".

היום יום שישי י' טבת יום הילולתו
זיע"א

לדפואה שלימה

דודית
בת עמליה
יצחק בן חנה

לברכה והצלחה

חיים לוי וב"ב
דון רבקה
הודיה לוי
הדר משה
בן אלינור

לברכה והצלחה

מרדכי זיפה
מזרנו וב"ב
ליאור ושיד
מזרנו

לדפואה שלימה

יוליה בת לדיסה
דוד בן טטיאנה
סולטנה
בת פדחה

לברכה והצלחה

אלג'דיה
בת מרים
מרים (מירי)
בת רות